

Večina ustavnih sodnikov vztraja, da volivci vplivamo z nič vpliva

Pri čudaški oceni, da imamo volivci odločilen vpliv na izvolitev kandidatov posamezne stranke v svoji volilni enoti, čeprav med njimi nič ne izbiramo, vztraja večina ustavnih sodnikov, ki je zavrnila pobudo za presojo ustavnosti volilnega zakona v tem delu **Maria Plešeja**.

Izbira, ko alternative ne vidimo

Za zavrnitev pobude, ker "od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja" so glasovali štirje ustavni sodniki: predsednik **Rajko Knez**, **Matej Accetto**, **Dunja Jadek Pensa** in **Etelka Korpič – Horvat**. Proti sta glasovala sodnika **Marko Šorli** in **Klemen Jaklič**.

Pobudnik je trdil, da ureditev, po kateri se v volilnem okraju glasuje le o enem kandidatu s posamezne liste kandidatov, omejuje vpliv volivcev na dodelitev mandatov v okviru te liste in je zato v neskladju s 80 členom ustave, ki pravi:

“Poslanci, razen poslancev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavništva ob štiriodstotnem volilnem pragu za vstop v Državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom.”

Določba o odločilnem vplivu volivcev je v ustavi od leta 2000, ko je večina poslancev s spremembo ustave odpravila rezultat referendumu, s katerim so volivci zahtevali večinski volilni sistem, ki ga je predlagala SDS. A tega odločilnega vpliva večina poslancev po spremembi ustave pozneje nikoli ni zagotovila. Prelom dogovora na desni, da bodo spoštovali rezultat referendumu, s podporo SLS spremembi ustave, je bil pred 19 leti razlog, da je nastala NSi. Ustanovila sta jo takrat premier Andrej Bajuk in zunanji minister Lojze Peterle.

Nenavadno stališče večine ustavnih sodnikov, da volilni sistem volivcem omogoča odločilen vpliv na dodelitev mandatov konkretnim poslancem stranke, ki jo volijo, čeprav imajo na glasovnici le enega in za druge kandidate niti ne vedo, ni novost. Večina ustavnih sodnikov se je zanj odločila že, ko so decembra lani odločili, da volilni sistem ni v skladu z ustavo zaradi prevelikih razlik v velikosti med 88 okraji po državi, v katerih izbiramo med kandidati.

Ustavno sodišče je takrat določilo dvoletni rok, v katerem mora parlament to neustavnost odpraviti. Od takrat se predstavniki strank pri predsedniku republike **Borutu Pahorju** pogovarjajo, kako neustavnost odpraviti. Za zdaj še ni jasno ali se bodo odločili le za popraviljanje velikosti okrajev ali pa bodo koreniteje posegli in volivcem s prednostnim glasom omogočili tudi izbire, ki jih je skušal z zavrnjeno pobudo za ustavno presojo doseči Mario Pleše.

Šorli: Drugod znajo bolje

Da ima volivec v okraju odločilen vpliv, kateri od največ enajst kandidatov njegove stranke v enoti bo izvoljen, je večina ustavnih sodnikov lani presodila po nenavadni logiki, da odločilnega vpliva nimajo politične stranke. To je le deloma res. Stranke lahko vplivajo, ko postavijo kandidate v bolj izvoljive okraje. Da pa nimajo popolnega vpliva, pa nikakor ne dokazuje, da imajo odločilen vpliv volivci. Kdo bo izvoljen, dejansko odloči primerjava deležev različnih kandidatov iste stranke v okrajih. Ob strankah na to vpliva slučajnost, nikakor pa zavestne izbire volivcev med kandidati. Te volivci med kandidati stranke, ki jo volijo ne morejo opraviti, če kandidatov niti nimajo na glasovnici.

Sodnik **Marko Šorli** je v ločenemu mnenju, ki se mu je pridružil tudi sodnik Klemen Jaklič, o stališču večine zapisal:

“Lahko samo ponovim, da veljavna ureditev volilnega sistema ne upošteva ustavne zahteve o odločilnem vplivu volivca, nasprotno, politične stranke volivcu v njegovem okraju praktično vsilijo enega kandidata, namesto da bi imel možnost izbire med več kandidati iste stranke. Glas volivca gre primarno listi kandidatov.

Pravne ureditve personalizacije v proporcionalnih volilnih sistemih v drugih, primerljivih državah (npr. Avstrija, Belgija, Finska, Irska, Nizozemska, Danska) zagotavljajo dejanski in odločilen vpliv volivca, saj mu v različnih kombinacijah ne dajejo le pravice izbire kandidatov na posamezni listi, ampak nekateri sistemi volivcu omogočajo vpliv tudi pri določanju kandidatov na listi in s tem posredno tudi na končno dodelitev mandatov.

Moderni volilni sistemi, za razliko od slovenskega, volivcem zagotavljajo odločilen vpliv na izid volitev, hkrati oziroma zaradi tega nudijo tudi več spodbude za volilno udeležbo in tako zagotavljajo demokratičnost oblasti.”

Posnetek je iz razglasitve sodbe ustavnega sodišča, da veljavni sistem, ker so razlike v velikosti okrajev prevelike, ni v skladu z ustavo:

Ustavno sodišče, lanska razglasitev sodbe o volilnem sistemu, sodnik Šorli je povsem desno. Foto: P. J.